

เปิดพิพิธภัณฑ์หมอลำพื้นรากเหง้าชาวอีสาน

เลยถึงกระแสมาแรงเวลานี้ วยรุ่งทั่วไปคงนึกถึง “กังนัมลโตล” ที่ใครๆ ก็พร้อมใจฝึกฝน ทำความมาตามกันทั่วบ้านทั่วเมือง แต่จิม ทอมป์สัน ฟาร์ม ผู้นำการสืบสานวัฒนธรรมไทยและอีสาน ขอ่วยทวนน้ำ ริเริ่มจัดการประกวดหมอลำ “จิม ทอมป์สัน ฟาร์ม สุดสะแนน แดนอีสาน” ตอบแทนรางวัลวัฒนธรรมสัมพันธ์ ประเภทองค์กรสื่อสารวัฒนธรรม โดยสำนักงานวัฒนธรรมขอนแก่น เป็นผู้มอบเมื่อต้นปีที่ผ่านมานี้ จึงเกิดเป็นแรงบันดาลใจสำคัญในการค้นหาดาวดวงใหม่มาประดับวงการหมอลำอีสานในปีนี โดยได้รับเกียรติจาก **ดร.ฉวีวรรณ ดำเนิน ศิลปินแห่งชาติ สาขาศิลปะการแสดงหมอลำ บานเย็น รากแก่น ศิลปินมรดกอีสาน และ ศาสตราจารย์เจริญชัย ชนไพโรจน์** ผู้เชี่ยวชาญจากวิทยาลัยดุริยางคศิลป์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม เหล่าคณะกรรมการตัดสิน ร่วมพูด

คุยพร้อมแสดงการร้องหมอลำในงานแถลง ณ พิพิธภัณฑ์บ้านจิม ทอมป์สัน

ในคราวเดียวกัน ได้เล็งเห็นความสำคัญของแหล่งการเรียนรู้ศิลปวัฒนธรรมอีสานให้แก่เยาวชนและคนทั่วไปได้สัมผัส จึงเกิดโครงการจัดตั้งพิพิธภัณฑ์หมอลำแห่งแรกของประเทศไทยขึ้น ภายใต้การดูแลของ **อาจารย์พหล ไซ เปรมใจ** ที่ปรึกษาและสถาปนิกประจำจิม ทอมป์สัน ฟาร์ม ซึ่งได้เผยว่า หลังจาก 3-4 ปีที่ผ่านมาได้จัดทำหมู่บ้านอีสาน อีกความตั้งใจหนึ่งคืออยากให้เป็นแหล่งที่รวบรวมจิตวิญญาณของความเป็นอีสานเอาไว้ด้วย ซึ่งจากการที่ได้รับรางวัลวัฒนธรรมสัมพันธ์ในครั้งนั้น ได้มีโอกาสชมการแสดงหมอลำจากศิลปินหมอลำชื่อดัง โดย บานเย็น ราก

แก่น และได้สอบถามเยาวชนทั่วไปถึงความคิดเห็นที่มีต่อหมอลำ ทำให้ทราบว่าศิลปะการแสดงเหล่านี้กำลังถูกลืม ด้วยภาษาที่เข้าถึงยาก และทำพ็อนรำที่มีความสำคัญน้อยลงไปทุกที กลับกลายเป็นถูกแนวเพลงใหม่ๆ กลืนกิน จุดนี้ทำให้คิดว่าจะต้องมี

แหล่งที่ทำให้เยาวชนและคนทั่วไปได้รู้จักและร่วมกันอนุรักษ์วัฒนธรรมอีสานที่เก่าแก่และงดงามนี้เอาไว้ จึงเกิดโครงการจัดตั้งพิพิธภัณฑ์หมอลำแห่งแรกในประเทศไทย

ซึ่งขณะนี้พิพิธภัณฑ์อยู่ในช่วงของการรวบรวมข้อมูล โดยจะแบ่งเป็น 4 ส่วนหลัก เริ่มจากประวัติความเป็นมาตั้งแต่อดีตมาจนถึงปัจจุบันของหมอลำ ต่อมาในส่วนที่สองจะได้รู้จักกับศิลปินหมอลำที่มีชื่อเสียงในหลายยุคสมัย และวิวัฒนาการของที่มีการเปลี่ยนแปลงไปตามกาลเวลา จากสองส่วนแรกนี้สามารถรวบรวมข้อมูลได้สมบูรณ์พร้อมที่จะจัดแสดงแล้ว แต่สำหรับส่วนที่สามก็จะเป็นส่วนของอุปกรณ์การแสดง เครื่องดนตรีพื้นบ้านที่ใช้ประกอบการพ็อนรำ เครื่องแต่งกาย ฉากต่างๆ กำลังอยู่ในขั้นตอนการรวบรวม เนื่องจากแต่ละชิ้นที่จะนำมาจัดแสดงมีความเก่าแก่และมีจำนวนมาก ซึ่งได้รับความร่วมมือจากอาจารย์เจริญชัย ชนไพโรจน์ เป็นผู้ให้คำแนะนำ รวมถึงส่วนสุดท้ายซึ่งเป็นเหตุการณ์การแสดงสำคัญที่เป็นประวัติศาสตร์ซึ่งเป็นไฮไลต์ของพิพิธภัณฑ์ จะยังต้องใช้เวลาใน

ดร.ฉวีวรรณ ดำเนิน ศิลปินแห่งชาติ สาขาศิลปะการแสดงหมอลำ

การรวบรวมต่อไป ในเบื้องต้นจะจัดเป็นนิทรรศการหมอลำ โดยใช้พื้นที่ของหอไตรกลางน้ำแล้วเสร็จไปแล้วกว่า 80 เปอร์เซ็นต์ พร้อมเปิดให้ชมเป็นครั้งแรกปลายปีนี้ แต่สำหรับพิพิธภัณฑ์หมอลำจริงๆ กำลังอยู่ในการพิจารณาเพื่อหาจุดร่วมจากผู้เชี่ยวชาญและผู้ทรงคุณวุฒิของทุกสายที่เกี่ยวข้องของภาคอีสาน

“ทั้งนี้ ต้องการให้คนทั่วไป โดยเฉพาะคนอีสานได้เห็นถึงวัฒนธรรมสวยงามที่ถูกซ่อนอยู่ เพราะหมอลำเป็นศิลปะการแสดงหนึ่งที่ดีงามมีความยากในการ

ถ่ายทอด จากที่มองว่าหมอลำเป็นสิ่งที่เชย กลับจะได้รับความสวยงามที่นาภาคภูมิของศิลปะอีสานอย่างจุดที่เป็นไฮไลต์ของพิพิธภัณฑ์ นำเสนอให้เห็นถึงความสามารถของหมอลำและหมอลำแดน ในด้านไหว

พริบภูมิปัญญา ที่มาประยุกต์ใช้

ในการแสดง เมื่อได้เข้าไปชมเชื่อว่าจะเป็นการกระตุ้นให้เกิดการต่อยอดและจะไม่ทอดทิ้งหมอลำ” อาจารย์พลไชยกถ่าว

ในด้านของ **ดร.ฉวีวรรณ ดำเนิน** ได้พูดถึงความเป็นหมอลำดั้งเดิมและการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น ซึ่งเป็นเหตุผลหนึ่งที่ต้องปรับกับการจัดการประกวดและการจัดตั้งพิพิธภัณฑ์หมอลำในครั้งนี้ด้วยว่า ในอดีตจนถึงปัจจุบันหมอลำมีความแตกต่างกันมาก เพราะจากการที่ต้องท่องเที่ยวทกลอนจำนวนมาก ทุกถ้อยคำต้องจำให้ได้เพื่อนำไปร้องให้ผู้ฟังได้ฟัง โดยเนื้อร้องที่นำไปแสดงเป็นเรื่อง

ขนบธรรมเนียมประเพณี ความดีงาม ศิลปวัฒนธรรมของตัวเอง จนไปถึงวรรณกรรมท้องถิ่นและพระพุทธศาสนา ยิ่งในบางครั้งต้องอาศัยการตัดสินใจในการแก้ปัญหาเฉพาะหน้า ซึ่งนอกจากต้องมีประสบการณ์แล้วยังต้องมีความรู้รอบตัวด้วย จนมาถึงปัจจุบันการศึกษามหมอลำของคนรุ่นใหม่คือดูจากคลิปวิดีโอบวกกับมีความกล้าแสดงออกที่ผิดเพี้ยนไป โดยต้องการหารายได้เลี้ยงชีพมากกว่าการสืบทอดวัฒนธรรม จนทำให้เกิดพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม เช่น การขายรูปลักษณะภายนอกมากกว่าการขายเสียงร้อง แสดงให้เห็นถึงวัตถุประสงค์ของผู้แสดงที่เริ่มเปลี่ยนไป

“ด้วยเหตุนี้เองทำให้สิ่งหนึ่งที่เรียกว่า “การยกครู” ก่อนขึ้นเวทีนั้นเลื่อนหายไปเช่นกัน เดิมนั้น

แบบหอไตรกลางน้ำ พื้นที่จัดนิทรรศการหมอลำครั้งแรกในไทย

ทุกคนต้องมีครูบาอาจารย์ที่นับถือกันมาตามสายของการสั่งสอน ทุกครั้งที่มีการแสดงจึงต้องมีการแต่งขันครูก่อน หรือเรียกว่า ขันห้าขันแปด เพื่อไหว้ครูพระพุทธรูป หรือครูธรรม และอีกกลุ่มหนึ่งคือครูตีฟ้า ตามความเชื่อ แต่หมอลำในปัจจุบันมองข้าม กลับให้ความสำคัญกับเสียงเรียกร้องของคนดูและหลงในความเป็นศิลปินมากกว่า จะเกิดการยอมรับได้ในเวลาไม่นาน หากแต่กลุ่มศิลปินที่ทำออกมาจากสายเลือดนั้นคนทั่วไปจะยอมรับในฐานะปราชญ์ชาวบ้านคนหนึ่งของคนชุมชน ดังนั้นจึงมีความคาดหวังในโครงการประกวดและจัดตั้งพิพิธภัณฑ์หมอลำว่าจะช่วยให้เยาวชนได้รับรู้เรื่องขนบหมอลำที่ดั่งามและถูกต้อง รวมทั้งรู้จักรากเหง้าของตนเองมากขึ้น” ศิลปินหมอลำกล่าว.

การแสดงหมอลำประยุกต์จากราชินีหมอลำ บกนเย็น รากแก่น